

DİPLOMAT

No 08(033) 16-31 May, Gûlan 2006

İctimai-siyasi qəzet
Rojnama civakî û sîyâsi

Qiyməti
Hêjaye

20 qəpik

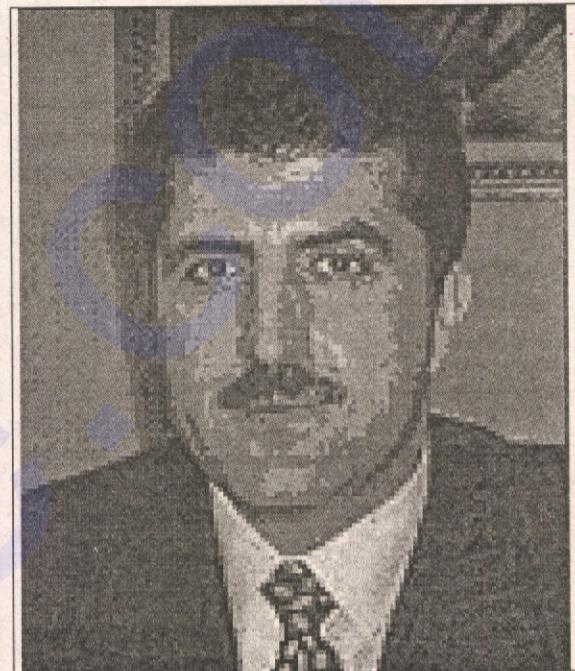
AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM
ƏLİYEV YAPONİYANIN ÖLKƏMİZDƏKİ
SƏFİRİ TADAHIRO ABENİ
QƏBUL ETMİŞDİR

Pîrozbahî

Serokwezîrê Kurdistanâ pîroz,
brêz Nêçîrvan Îdrîs Barzanî.

Em, kurdên Azerbaycanê bi
dilekî şâ, eşqeke mezin, hubeke
bêşînor bi serkarîya We, boy
damezirandina Hukumeta Kurdistanê
We û bi navê We hemû
endamên hukumetê pîroz dikin,
Wera emirê dirêj, cansaxî û timê
serkeftinê dixwazin.

Bi silavêñ germ: ji bajarê
Bakûyê Rêspûblîka Azerbaycanê
xebatkarêñ rojnama "Diplomat"-ê,
kome rewşembîr, welatparêz û
xwandevan.

Nêçîrvan Barzanî ji
bo xizmeta hemî
gelê Kurdistanê
sond xwar

Səh. 2

Serokê Kurdistanê Mesud Barzanî
bo serdaneka resmî çû Kuwêtê

Səh. 2

Kürdüstanın parlamenti
Kürdüstanın yeni milli
hökumətini təstiq etdi

Kürdüstan parlamenti Kürdüstan bölgəsinin
presidenti Məsud Barzaninin və digər xarici
qonaqların iştirakı ilə keçirdiyi bu gündü
toplantısında Kürdüstanın yeni milli hökumətini
təsdiq etdi.

Bu hökumət baş nazir və muavinləri ilə birlikdə⁴² nazirlərdən ibarətdir. 11 nazirlik KDP, 11
nazirlik KYB idarəsindən seçilmişdir. 5 Nazirlik isə
müxtəlif siyasi partiya və milli azlıqlardan
ibarətdir.

Kurd və azərbaycan
xalqlarının azadlıq carçı
sı, şair-yazıçı, 30 -dan ar
tılıq kitabın müəllifi, 10-a
qədər kitabı nəşrə hazırl
olan, gözəl insan
kürdşünas, etnoqraf,
tərcüməçi, riyaziyyatçı,
filologiya elmləri
namızədi Şamil Səlim oğ
lu Əsgərovun ölümündən
bir il keçdi Səh. 4-5

СОВЕТНИК ПРЕЗИДЕНТА
УКРАИНЫ В КУРДИСТАНЕ

СТОЛКНОВЕНИЯ В
ТУРЦИИ И ИРАНЕ

СИРИЯ РАЗМЕЩАЕТ ПАЛЕСТИНЦЕВ
В КУРДСКИХ РАЙОНАХ

Səh. 7

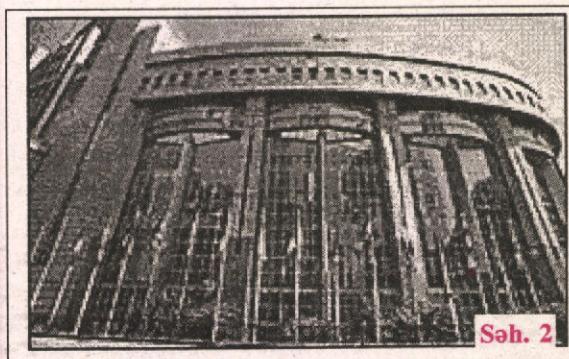
Qəlbimizə
dəyən oxlar

Mənim vətənim Azə
baycandır. Mənim vətə
nim ona görə Azərbayca
ndır ki, bu torpaqlarda
mənim ulu əcdadlarım
yaşayıb yaratmışlar.
Azərbaycan çox gözəl ölkə
dir. Onun yer altı və
yer üstü sərvətləri bütün
ölkələri özüne cəlb etmiş
dir.

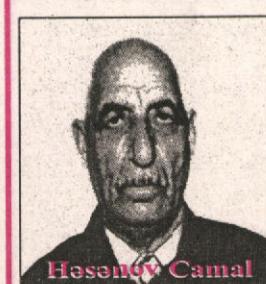
Səh. 3

Ji hemî parçeyên Kurdistanê
mêvan beşdarî konferansa
Kurdistana Surîyeyê dibin

Səh. 2

Ziyalılarımız veteranları təbrik edir.

Həsənov Camal

Hilalov Bahadur

9 may
qələbə
bayramı
münasi
bəti ilə
yerlərdə
Böyük
Vətən
mühari
bəsi işt
rakçıları

ni təbrik edir, onlara hədiyyələr verirlər.

Laçın rayon Kamallı kənd İcra numayəndəsi Cəfərov Ələddin, Tahir Süleyman, Həsənov Möhübbət, Qurbanov Vidadi, Hilalov Adil Büyük Vətən mühari
bəsi veteranları Həsənov Camal və Hilalov Bahadur təbrik etmiş, onlara can sağlığı, uzun ömr arzulaya
raq hədiyyələr təqdim etmişdilər.

Serokê Kurdistanê Mesud Barzani bo serdaneka resmî çû Kuwêtê

Kuwete peswaziyeke germ li seroke Kurdistanê kir

- Serokê Kurdistanê Mesud Barzani digel hîyekîka kurdî iro ji bo serdaneka resmî çû Kuwêtê û ji wê derê ji dê biçe Çinê. Nôşîrwan Mistefa (YNK), Mesrûr Barzani û berpirsên siyasi û idarê yên Kurdistanê di vê serdanê de hevaliya Mesud Barzani dîkin.

Serokwezirê Kurdistanê Nêçîrvan Barzani, sekreterê politbiroya PDK-ê Fazil Mirani û gelek kesen di li balafirxaneya Hewlîrê hîyeta Kurdistanê bi rê xist. Hîyeta Kurdistanê di vê serdana xwe de dê lêblxebite ko tekiliyên siyasi û tîcari yên Kurdistanê digel dewleta Çinê u Kuwêtê xurt bike.

Ev ankêt dîyar dike ko kurd bawerîyê bi tîrkan nainin

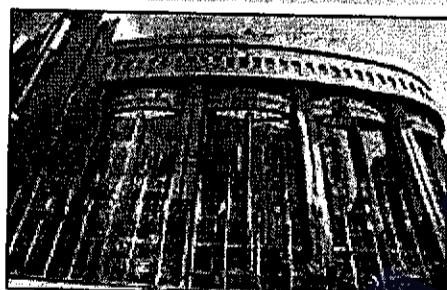
Tu bawerîyê bi soz û ehdêne dewleta tîrkan tînî yan ne?		
No:	93%	2531
Ere:	7%	199
Tevahiya dengen ji 1.adar.2006 heta 11.gulan.2006: 2730		

- Kurd bawerîyê bi soz û ehdêne dewleta tîrkan Tîrkiyeyê naînîn. Tîrk hertim behsa rîformêne demokratik dîkin lê belê kurd di rîalîteyê de dibînin ko hemi soz û ehdêne dewleta tîrkan ji bo xareserkirina doza kurdî li bakurê Kurdistanê vala derdikevin û ji % 93-yê xwendevanen Nefelê dibêjin wan bawerî bi dewleta tîrkan nîne.

Piranîya xwendevanen Nefelê ji bakurê Kurdistanê ne û dî ankêteka Nefelê de ji 2.730 kesan 2.531 kesan (% 93) got ew bawerîyê bi soz û ehdêne dewleta tîrkan naînîn û tenê 199 kesan (% 7) got ew bawerîyê bi dewleta tîrkan tînî.

Kurd û tîrk du mîleten cida ne u tîrkan welete kurdan Kurdistan dagir kîriye. Perwerdeya bi zimanê kurdî û nasnameya kurdî li Tîrkiyeyâ iro qedexe ye û mîletê kurd li bakurê Kurdistanê ti mafêniyîsi û idarî nînin.

Ji hemî parçeyên Kurdistanê mîvan beşdarî konfîransa Kurdistanê Suriyeyê dibin

Kuwete peswaziyeke germ li seroke Kurdistanê kir

Serko Ebas ji Nefelê re dibêje şexsîyeten weki Serefeddin Elçi, Kemal Burkay, Hasip Kaplan, Haşim Haşimî, Ebdulmîlik Fîrat û gelek kes û nûnerên rîexistin û dezgehêne ji hemî parçeyên Kurdistanê de bêne bo konfîrancê û konfîrancê 27-ê mehî destpê dike û 29-ê mehî tamam diba.

Ji opozisyonê Suriyeyê û ereban gelek kes de bêne û tevli konfîrancê bibin. Heta niha zedetirî 700 kesan xwestîye bêne bo konfîrancê lê belê cihê 70-100 kesan heye û komîteya amadekar de mecbûr bilbe ko wan li bejingê bixe. Li Kurdistanê Suriyeyê di nev kurdan de pîr behsa vê konfîrancê têt kîrin.

Herdû rojân pêşiyê civînên konfîrancê de ji medyayê râ girtî bin û roja taliye li Parlamento ya Europayê bi prêskonfîrancê de encamén konfîrancê bêne ragîhandin.

Serko Ebas serokê Komîteya Kurdi-Emîrîki ji bo Démokrasîye li Suriyeyê (Kurdish American Committee for Democracy in Syria) ve konfîrancê bi hevkîriya hêzên siyasi yên Kurdistanê Suriyeyê amade dike û dî wê konfîrancê de parlamento ya histîmanî (medîs el-sistema) de bet ava kuin de bikare temelte mîletê kurd li wê beca Kurdistanê bikin.

Nêçîrvan Barzani ji bo xizmeta hemî gelê Kurdistanê sond xwar

Mêvanên ji bakurê Kurdistanê:

- Serokwezirê Kurdistanê Nêçîrvan Barzani iro li Parlamento ya Kurdistanê pistî pêşkêkirina listeya kabîneya hikumeta yekgirtî, ji bo xizmeta hemî gelê Kurdistanê sond xwar û ji niho û pê ve duserîtiya idarı li Kurdistanê namine û mîletê kurd gaveka di ber bi pêş ve diçe.

Ji bo beşdarbûna civîna iro ya parlamento ya gelek mîvan ji bakurê Kurdistanê hatibûn û beri civînê Nêçîrvan Barzani li avahîya serokwezîrîyê pêşwazî li wan mîvanan kir û bi qasî nîseetekê digel wan axîf.

Serokwezir Nêçîrvan Barzani sond

Reşîd Delî, Kasim Ergun & Macîd Pîrozbeýoglu

Derwîş, Sedo, Haşim Haşimî, Şerefeddin Elçi û Kendal Nezan

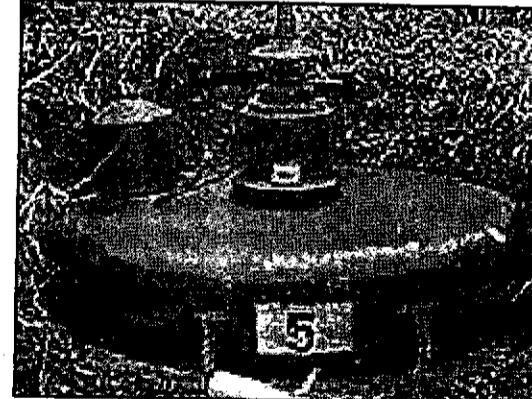
Di teksta sondxwarinê de berê behsa parastina "yekîtiya gel û axa Kurdistanê Iraqê" heye û di dawîya wê de ji behsa çavderîya li "berjewendiyê gel" heye û mebest ji, wê ji hemî gelê hemî Kurdistanê ye. Orjinala têksta sondê wiha ye:

- Ez sondê bi Xudayê mezin dixwîm ko ez bi dilsozi parezvaniyê ji yekîtiya gel û axa Kurdistanê Iraqê bikim û ez rîzê li qanunê bigirim û çavderîya tam bo berjewendiyê gelî bikim.

Ji bakurê Kurdistanê Şerefeddin Elçi, Macîd Pîrozbeýoglu, Kendal Nezan, Derwîş Sedo, Rojhat Amedî, Reşîd Delî, Selîm Sadak, Yaşar Kaya, Kasim Ergun, Mehmet Ali Eren, Murad Cîwan û hînek kesen di beşdarî civîna yekkîra hikumeta Kurdistanê bûn.

Hevserokên DTP-ê Ahmet Turk û Aysel Tûglûk ji hatibûn vêxwendîn lê belê partîya wan bîryara nehatina başûrê Kurdistanê da û Selîm Sadak ji bi inîsiyatîva xwe beyî bîryara DTP-ê hat û beşdarî civînê bu.

Tîrk dixwazin li başûrê Kurdistanê sabotajên têrorê bikin

Ev demek e ko eskerên tîrkan behsa başûrê Kurdistanê û hebuna gêrîlayêne wê li başûr dîkin. Niha ji tîrkan re dîyar buye ko eskerê wan nikare operasyonê eskerî yên askera li başûr bike. Lî belê rojnamevanê Millîyetê Mehmet Ali Kişlalî ko zelamê eskeran e di nîvisara xwe ya iro de (Radikal, 11,5 2006) dibêje tîrk dikarin metodêni di bi kar bînin û dibêje tecribeyâ wan ya di wî warî de dewlemdend e. Mehmet Ali Kişlalî bi awayeke askera behsa sabotajên terorîstî yên hêzên eskerî yên tîrkan dike.

Rojnamevanê tîrk yê millîtarîst Mehmet Ali Kişlalî dibêje ne realist e ko tîrk behsa hîquqa navneteweyê bikin û bibêjin ko mafê wan yê midaxeleya başûrê Kurdistanê heye. Mehmet Ali Kişlalî dibêje ji ber ko gerîlayêne PKK-ê weki qafîleyê mezîn ko ji 300-400 kesan pêk bîn

derbasî Tîrkiyeyê nabin eskerê tîrkan nikare li ser tixubî re li ber wan bigire û PKK ji yekîneyê xwe yên bicuk rîdike. Mehmet Ali Kişlalî di dawîya nîvisara xwe de wiha dinivîsîne:

- Yekîneyê PKK-ê yên bicûk ko ji bakurê Iraqê têr û ji bo sabotajê mayînan vedidin hene. Ma mirov dê çawa li hemberî wan yekîneyan opérasyonan li wî alîye tixubî bike. Me fem kir ko beyî destura resmî ya Emîrîkayê hêzên eskerîyê Tîrkiyeyê nikarin li hemberî kampa PKK-ê ya li bakurê Iraqê hereket bikin. Ma rîyekâ di ya ko em xwe pê biparîzîn nîne. Ma em dê tenê wekî temaşevan li Iranê û bombakirina wê ya wan kampan binîn.

Di paragrafa dawîyê ya nîvisara xwe de Mehmet Ali Kişlalî behsa tecribeyê berê yên hêzên eskerî yên tîrkan dike û dibêje:

- Ma pêwîstî bi çareserîyê wan eskerê ko berê li heremê kar kirine û métodêni ko wan bi kar anîne û di kitêbên xwe de ji behsê kîrinê nîne.

Pratîk raveka van gotinê rojnamevanê militîtarîst ew e ko dewleta tîrkan heger nekare, bi hêzên xwe yên eskerî bi awayeke askera midaxeleyi başûrê Kurdistanê bike divêt métodêni veşartiyê têrorê bi kar bîne û li başûrê Kurdistanê sabotajen bike û xelkê bikûje.

"Bakinin dərdi var"

Üçüncü yuxu poemasından bir parça (ixtisarla)

Bakinin dərdi var, Bakı xəstədir.
Könlü intizarda, göz yol üstədir.
Soyuq divarlarda gülə nişanı,
Didib parçalayır insan insanı.

Səməd Vurğun.

O vaxtdan ötsədə yetmiş səksən il,
Bakinin dərdini, yənə dərdli bil.
Qara qızıldandır Bakı torpağı,
Cənnət olmalydi çəməni-bağı.
Dünya savaşında rekordlar vuran,
Qəhrəman şəhər tək arxada duran.
Sovetdən quru ad aldı yaşıdı,
Neft səltənatı bir tamaşaçı.
Ərəb ölkəsinə baxıb düşünsən,
Neftin galhagəsin onda görərsən.
Neft səhəraları etmiş lələzər,
Susuz boz çölləri olmuş çəmənzər.
Nefti olanlar, bəxtiyar olmuş,
Kasıbılıq atılmış, xəzine dolmuş.
Bizim Bakımızsa miskin qalıbdı,
Dərin xəyallarla, çox qocalıbdı.

Bu bağın qisməti taleyi suçu.
Geca zülmət olur qaranlıq məkan,
Hər addım başına bir köşk bir dükən.
Zibillik qoxusu alıb hər yani,
Şəhərə baxanın sixılır canı.
Parkları, yolları xarabazardı,
Şəhərin yolları azar bezardı.
Çörək qithğının dərd səri çıxdı,
Onun bolluğu heç ümidi uxırdı.
Modalar şəhəri susuz dayırıman,
Köckün məskəninə döndərib zaman.
Kim kimin malını əlindən alır,
Kimisi küçədə hay-haray salır.
Neft səltənatı odlar diyarı,
Əlinde var isə hər ixtiyarı.
Tükənib sərvəti, yox olub vari,
Bələ cihəz şəhər olmasın vari.
Tərəddüd edirdi, insan sərrafı,
Yaxşı tanıydı, tacir-əsnafı.
Gövhər ilə zəri ayırdı edirdi,
Hər işdə köməyi ona ssbirdi.

Öz 1958-ci il yundan əvvilə 15-ci
Ləçəm rayonunun Kəməlli kəndində anadan olmuşdur. 1975-ci
ildə Kəməlli kənd əhalisinə mətbəəini
təqdim etdir. Həmin il Xəməndin
Əski pedoqoji institutun dilsədə
biyayaq fakültəsinə getdi. Ola da
ənənələrini geri alıb. 1976-ci ildə Bakıya gəlib
onda islahıb yaşamasdır.

1977-ci ildə konullü olaraq
Sovet ordusuna sıralarında xidmət
etmiş, 1979-cu ilin sonunda idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir.

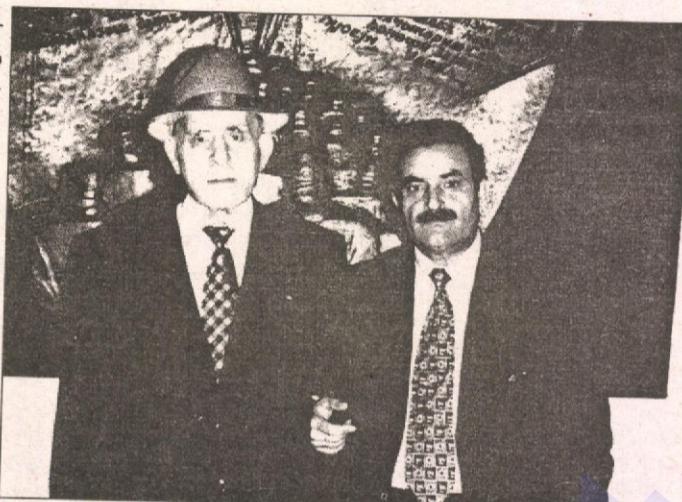
1980-ci il Kəməlli kənd rabitə subəsinin rəisi isəmiş.
1982-ci ilin əsəbü ələmətinə idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1983-cu ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1984-cü ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1985-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1986-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1987-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1988-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1989-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1990-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1991-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1992-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1993-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1994-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1995-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1996-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1997-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1998-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 1999-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2000-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2001-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2002-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2003-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2004-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2005-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2006-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2007-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2008-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2009-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2010-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2011-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2012-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2013-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2014-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2015-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2016-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2017-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2018-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2019-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2020-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2021-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2022-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2023-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2024-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2025-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2026-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2027-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2028-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2029-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2030-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2031-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2032-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2033-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2034-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2035-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2036-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2037-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2038-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2039-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2040-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2041-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2042-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2043-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2044-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2045-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2046-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2047-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2048-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2049-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2050-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2051-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2052-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2053-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2054-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2055-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2056-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2057-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2058-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2059-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2060-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2061-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2062-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2063-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2064-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2065-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2066-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2067-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2068-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2069-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2070-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2071-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2072-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2073-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2074-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2075-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2076-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2077-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2078-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2079-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2080-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2081-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2082-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2083-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2084-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2085-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2086-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2087-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2088-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2089-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2090-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2091-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2092-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2093-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2094-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2095-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2096-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2097-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2098-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2099-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2100-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2101-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2102-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2103-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2104-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2105-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2106-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2107-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2108-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2109-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2110-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2111-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2112-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2113-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2114-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2115-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2116-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2117-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2118-ci ildən idmançı
vəzifəsi ilə başa vuraraq doğma
əndiqət qəbul etmişdir. 2119-ci ildən idmançı

Kürd və azərbaycan xalqlarının azadlıq carçısı, şair-yazıcı, kitabın müəllifi, 10-a qədər kitabı nəşrə hazır olan, gözəl insan

Böyük itki və ya ikinci ömrün mübarək, ustad!

Dünyada itkilər çox olur. Adam var, illərlə yiğdiyi pulunu-malını itirir, yanib-yaxılr. Adam da var, illərlə qazandığı adını-sanını, vəzifəsini, mövqeyini itirir, buna görə də yanib-yaxılr. Mənim üçün bunların heç biri yanib-yaxılası, ağrı-acıya, çəkiləməz bir dərdə çevriləsi itki deyil. Mənim üçün ən böyük ağrı-acı, ən böyük itki, çəkiləməsi mümkün olmayan dərd, dost itkisi, bir də ağısaqqalsız qalmaq dərdidir.

Şamil Əşker Dəlidəyi da hərə bir cür itirdi. Şamil müəllimi kimlərsə bir el ağısaqqalı, kimlərsə bir ata, kimlərsə layiqli bir dost olaraq itirdi. Dədə Şamil mənim üçün bunların hamısı demək idi. O, mənim üçün həm mənəvi ata, ağısaqqal, layiqli bir dost, həm də böyük, əvəzedilməz ustاد idi. Düşünəndə-götür-qoy edəndə görürəm ki, mənim itirdiklərim hamidan böyük, hamidan çoxdur. Mən həm ata, həm layiqli dost, həm böyük ağısaqqal itirmişəm! Bütün bunlardan əlavə,

mən onun timsalında həm də saf, təmiz mənəviyyata malik, kişi əqidəli, sənətinə, poeziyasına səcda elədiyim dahi bir söz sərrafını, böyük USTADIMI itirmişəm! Mənə Allah qədər yaxından-yaxın bildiyim, bu gün son ulduza dənəb əlçatmaza, üyətməzə çəkilən ustadım!

Mən bu qeydlərimi qələmə alarkən ustadin ilinə artıq az qalmışdı. Ölümündən bəri ömrümün bir günü, bir saatı belə onsz keçməyən ustadımla cismanı ayrıldığım az qala bir il olurdu. Ancaq heç inanılışı deyildi.

Yəqin mən onun ölümünü, yoxluğuna bir də ona görə inana bilmirəm ki, axı o, həmişə mənim yanımıda, evimdə, səhbətimdə-sözümüzdə, şeirimdə-sənətimdədir. Məclislərdə, şeir-poeziya yığıncaqlarında həmişə mənimlə birgə iştirak edən bir insanın yoxluğuna, ölümünə inandırmaq olarmı məni?!

Onunla cismanı ayrılmığım ildönümü ərəfəsində olduğumu düşündükə, istər istəməz, özümdən asılı olmayıaraq aşağıdakı şeirin misraları yaranır qəlbimdə. Yaranır, yazılır, bütöv bir şeirə çevirilir:

Baxdıqca pəjmürdə çəgina sənin, Dözə bilməyirdim halına sənin. İnana bilmirəm "ilinə" sənin, İnan bilmirəm sən yoxsan, ustad!

Yurda canı-dildən sən bağlı idin, Əslini danmamaq günahlı idin. Sən iki millətin bir oğlu idin, İndi duyurlar ki, sən haqsan, ustad!..

Ölümün illərdi düşmüsdü izə, Gedisin bir anda səs saldı ərzə. Sən yox olan günü var oldun bizi, Adınla hamiya pənahsan, ustad!

Seçildin həmişə saf niyyətinlə, Azərbaycanına məhəbbətinlə. Son günlər yazdığını vəziyyətinlə, Aləma gün kimi agahsan, ustad!..

Ortək qarşılardın taleyi emrin, Hər gün döyüldükə bərkidi dəmrin.

Ölümündən doğdu ikinci ömrün, Nurlu gələcəksən, sabahsan, ustad!

Ömür zirvəsində çonəndə çarxın, Yol aldı üstümə dərd yığın-yığın. Mənə Allah qədər yaxından-yaxın, Mənə son ulduztək uzaqsan, ustad!

Mən ustad haqqında xatirə yazmaq barəsində fikirləşəndə elə bilirdim ki, heç bir şey alınmayacaq, hardan başlayıb, neçə qurtaracağımı düzüb-qoşa bilmirdim,

rı tökürem. Çünkü onun məzarı başına gəlib göz yaşları tökənlər hərəsi bir itkinin təsiri ilə göz yaşları axıdıldılarsa, mən isə, yazımın əvvəlində yazdığını kimi, həm bir ustad, həm mənəvi bir ata, həm də bir dəst itkisiylə göz yaşı axıdib ağlayıram... Bu insanın, bu şəxsiyyətin simasında mən bir neçə müqqədəs, ulu adamımı itirdiyimdən, dərdim daha böyük, daha dözlüməzdə...

Hər dəfə ustadin məzarı başında olarkən istər-istəməz qəlbimi yaxıb-yandıran bu sözlər keçir ürəyimdən:

Mərdləri atından salan dünyada, Namərdlə, nadanla kalan dünyada. Məni yetim qoydun yaman dünyada, Varlığımı əzdin, ay Dədə Şamil!

Başdaydın əllilər, yüzər içində, İzin silinməzdi izlər içində. Zirvədən yüksələn səsler içində, Batmaz səda-səsдин, ay Dədə Şamil!

Elə yanın varmı sən yanın kimi, Dostu uca sanan-sən sanan kimi? Namərdlə aranı-tanıyan kimi- Bircə anda əsdin, ay Dədə Şamil!

Nərən dağ desərdi hər dillənəndə, Nərlər qarşısında Xər dillənəndə. Namərd qarşısında, nadan, öündə, Kim deyir ki, əsdin, ay Dədə Şamil!

Bosuna getmədi əməyin, səyin, Cox başları əzdi söz dəyənəyin. Boynuna-şeir adlı xanım məleyin, Sən incilər düzdün, ay Dədə Şamil!

Ömrü keçirsən də odlar içində, Adın başda durdu adalar içində. Bir belə millətlər, xalqlar içində, Dostluq idı əsdin, ay Dədə Şamil!

Eşidib Dəlidəyi olar dərbədər, Sənə ağı deyər Tutquyla Tərtər. Yolunu gözləyir cənnət Kəlbəcər, Sən hara tələsdin, ay Dədə Şamil!

Tanıdigım dövrən bəri tez bir zamannda atam qədər mənə əzizləşən, doğmalaşan, əvəzsiz dostuma, mənəvi atama, çevrilən ustad barəsində xatirə yazar-kən, götür-qoy edib fikirlərimi cəmləşdirərkən nədənsə, köhnə, əqidəli, təmiz, saf, ər, nər kişilərə ithaf elədiyim "Kişilər" şeirimin qovarağından qaça bilmədim, nə qədər çalışsam da Dədənin elə "Kişilər" şeirindəki kişilik, ərənlik timsali gəlib durdu gözümün önündə və hansı tərəfə boylandımsa, onun özü boyda-buxunda, özü görkəmdə, o oturuşda-duruşda, o qiyafədə bir kişi gəlib gözüm önündə dayandı, onun haqqında yazmaq, xatirəni cəmləşdirmək üçün yalnız kişilikdən, əsil kişilikdən, həqiqi kişilikdən başqa özgə heç bir şeydən yaza bilməyəcəyimi qət etdiyimdən sonra Dədənin əsil timsalını xatırladan, yada salan "Kişilər" şeirimi də burada verməyin yerinə düşdürüyüni hiss etdim:

İndi ciraqla da gəzsən tapılmaz, Olub qaranlıqda iynə kişilər. Bir eli doydurub ağır zamanda, Bir evi bir elə tekne kişilər...

"Sən öl" deyiblərsə, düz and iciblər, Mərd ilə namərdi düzgün seçiblər. Əqidə naminə candan keçiblər, Qeyrətə, namusa təşnə kişilər...

Kimlər haraylasa, haya dönüblər, Kədərli günlərdə toyə dönüblər. Hər evdə bir tikə paya dönüblər, Elin dərd selinə dəhnə kişilər...

Şimşək çaxışydı çatılan qaşı, Dağı əridərdi bircə söz daşı. Bir barmaq hədəsi, bir tərs baxışı, Bir ömürlük dannaq, tənə kişilər.

Hər eldə beş-üçü vardı görk kimi, El dərdi ciyində ağır yük kimi. Elin qeyrətini qalın kürk kimi, Həmişə geyiblər əyna kişilər...

Belləri kəmərli, silahı zağlı, Bir elə arxayıdı birinin ağı. Daha axtarmaynan, ay Qədimoglu, Daha geri dönməz köhnə kişilər.

Bax, bir də mənə ağırdan-agır gələn, çəkiləz ağır-acıya çevrilən ustadım kimi həqiqi kişinin bir daha geri dönməyəcəyi dərdir! Nə qədər özümü buna inandırmaga çalışsam da alınmir ki, alınmir... Ancaq bir şeydə təselli tapıram ki, ustad kimilərinin cismanı ölümləri həyatdan əbədi getmək deyil, əksinə, belə insanların ölükləri günü yenidən doğulurlar, əbədiyyaşarlıqla vəsiqə qazanırlar...

Deyirəm, Allah sənə qəni-qəni rəhmət eləsin, dəst! Tanrı məzarını nurla doldursun, ustad, yerin behiştlik, ruhun şad olsun. Sən cismən ölsən də, mənən qohum-qardaşın, oğlanlarının, nəvələrinin, sən sevən, həmişə qəlbində yaşadan dostlarının ömürlərində, bətövlükdə Azərbaycan və kurd xalqlarının qəlbində həmişə yaşayacaqsan. Doğrudan da sənin ölməzliyə qovuşan, ömürlərdə yaşayan ömrün yenidən başlayır, ustad! Sənin əqidələrini göz bəbəyi kimi qoruyan oğlanlarının, nəvən-adası Şamilin timasalında yenidən başlayır! Ölümdən sonra başlanan ikinci ömürsə hər adama, hər kişiye qismət olmur.

Hərənin öz payı, öz qisməti var, Kiminin axırı, kiminin ilki. Hərə bu həyatda bir ömür yaşar, Amma hər yaşanan ömür deyil ki...

Belə bir ömürü yaşamaq yalan, Qoymursa həyatda əkər iz-omür. Buz üstə yazılıb günə qoyulan, Yazıya bənzəyir faydasız ömür.

Ömür var, taleyi müdam şad edər, Ömür var, od görür ömür yolları. Ellər məhəbbətlə müdam yad edər, Ömrü ölümüylə başlayanları.

Hərəmiz bir adı daşıyırıq biz, Tale qismətidir birinci ömür. Bir ömrü hamımız yaşayırıq biz, Hamiya düşməyir ikinci ömür...

Təki birçə, dostu barəsində ölümündən sonra xatirə yazmaq, fikir söylemək heç bir dosta qismət olmasın!

Sənən isə, hər adama düşməyən, hər kişiye qismət olmayan, ölümünlə başlanan ikinci ömürün, əsil ömrün mübarək, ustad!

kürdşünas, etnoqraf, tərcüməçi, riyaziyyatçı, 30-dan artıq

Şamil Səlim oğlu Əsgərovun ölümündən bir il keçdi

Kaş o, yənə bizimlə olaydı

Hər bir gəncin arzusu-istəyi ki-
mi, mənim də arzum ali məktəbə
daxil olmaq, bitirib xalqına xid-
mət etməkdən ibarət idi. Hələ tələ-
bəlik illərində Kurdoevin "Rusca
və Azərbaycanca" lügətini
"Kürdə və Azərbaycanca" -ya çə-
virib hazırlamaq istədim və bir
növ bu işi başa çatdırdım. Günlə-
rin birində qovluq götürüb o za-
man qlavlıtdə işləyən Cahangir
İldirimzadənin yanına getdim.
Qovluq ona göstərib lügətin çap
olunmasında mənə köməklik et-
məsini xahiş etdim. O, təklifimdən
sonra kitabxanasına keçdi, bir az-
dan əlində bir qovluq geri qayıtdı,
qovluğun üstünün tozundan mə-
lum olurdu ki, çoxdandır ona əl
vurulmamışdı. Qovluğun tozunu
sildikdən sonra eh-
malca onu açdı və
içindən çap maşını
ilə yazılış vərəqləri
çıxarıb mənə göstə-
di və dedi:

- Şamil müəllim-
lə Məhəmməd müəllim
uzun illərdir ki,
bu lügəti işləyib ha-
zırlayıblar. Bu qov-
luq üç ildən artıqdır
burda "yatır", heç
cüra plana saldırıb
çap etdirə bilmirik.
Şamil müəllimi də
heç nədən həps etdi-
lər. İndi M.Əzizbəy-
ov metrosunun ya-
xılığında həps düşərgəsindədir.

Mən Şamil müəllimin kurd
xalqının böyük klassik şairi Əh-
mədə Xanının yazdığı "Məm və
Zin" poemasını kurd dilindən
azərbaycan dilinə tərcüməsinə
oxumuşdum. Lakin onun yaradıcılığı
ilə demək olar ki, tanış deyil-
dim. Səhərisi günü dərsdən sonra,
həmin düşərgəyə getdim. Gözətçi-
dən icazə alıb onun "otağına" sari
yönlədim. Qapını astaca döydüm,
içəridən uzunboylu, iyirmi-iyirmi
beş yaşlarında bir oğlan qapını aç-
dı. Salam verib Şamil müəllimi so-
ruşdum.

- Buyurun içəri, Şamil müəllim
rəisinin yanına gedib, indi harda ol-
sa gölər,-dedi.

Əl verib görüşdüm, adımın Ta-
hir olduğunu dedim, tanış oldug, onun adı Çingiz, Qubadlı kürdü
idi, adam öldürmə suçundan sək-
kız il iş vermişdilər, beş il idı ki,
yatıldı.

Mən otağa daxil oldum, daris-
qal bir otaq idı, iki çarpayı, iki miz
bir masa otağın ortasına qoyul-
muşdu, kənardə balaca bir masa-
nın üstündə isə çap maşını var idi.
Çox keçmədi Şamil müəllim içəri
daxil oldu, məni görüb salam ver-
di və mənim kim olduğumu soru-
şudu.

Çingiz mənim onun yanına
gəldiyimən söylədi. Şamil müəllim
diqqətlə mənim üzümə baxdı.

Dedim:

- Şamil müəllim, siz məni tan-
mursınız, mən kurd xalqının bir
nümayəndəsi kimi yanınızə gəlmə-
şəm. Adım Tahirdir, özüm Ermə-

nistanın Vedibasar manalında-
nam, API-də oxuyoram.

Kövrəldi, suçsuz olduğunu
söylədi. Bir şərəfsizin böhtanına
göre tutulduğunu bildirdi.

Sizin günahsız olduğunu ha-
mi bilir, Şamil müəllim. Ataların
gözəl bir məsəli var: "çətin günün
ömrü az olar", inşallah bu günlər
də keçər,-dedim.

Sonralar bildim ki, Şamil
müəllim çox həssas, nəcib-təbiətli
və duyğulu bir insandır. Onunla
tanışlığımız belə başladı. Ondan
sonra demək olar ki, həftədə iki-
üç dəfə bir neçə yoldaşla onun ziyarətinə gedirdik. Şamil müəllim
içəridə olsa da biza kurd xalqının
tarixindən, ədəbiyyatından do-
lgun məlumatlar verirdi. Hərdən

imiz Kürdüstana getmək istəyi ya-
rannımdı. Mən getmək qərarını
verdim və bir coxlarına təklif də
etdim, eləcə də Şamil müəllim. Şamil
müəllim əlində yarımcı qı-
tablarının olduğunu söylədi və de-
di:

- Sən bu səfər sağ-salamat get,
gal, inşallah gələn səfər birlikdə
gedərik. Kürdüstana getmək mə-
nimən böyük arzumdur.

Bir neçə gündən sonra Şamil
müəllimlə görüşüb Kürdüstana
yola düşəndə, mənə bir neçə dost-
ların adını söylədi və məndən
xahiş etdi ki, onlara Şamil müəlli-
min adından salam söyleyim.
Görüşüb ayrıldıq.

Bir neçə gündən sonra İraq
Kürdüstənindən ona zəng edib,

Kürdüstən Prezi-
denti Məsud Bar-
zani, İraq Prezi-
denti Cəlal Tələ-
bani və Kürdüstənən
baş naziri Neçirvan
Barzani ilə görü-
şlərim haqqında
ağzı dolusu danış-
dım, çox sevindi
və kaş mən də or-
da olaydım, - de-
di.

Mayın iyirmi
birində Azərbay-
canın golən zəng
məni sarsıtdı,
Kürdüstənən olan

zaman nə qədər sevinmişdəm, sevindiyimin əksinə olaraq on qat
artıq sarsıldım. El ağsaqqalı Şamil
müəllim dünyasını dəyişmişdi. Sar-
sıldım ona görə ki onu yaxından
tanıydım, onun hansı qəlbə mal-
lik olduğunu gözəl biliyordim. Çox
təəssüf, oon arzuları ürəyində qal-
dı.

Şamil müəllimi iki xalqın qar-
daşlıq mütəssəməsi kimi hesab et-
mək olar. Onun qəlbində həyat eş-
qi tükənməz, insanlıq qarşı diqqət
sonsuz idi. Onda olan arzular, Qa-
rabağı azad görmək, Kürdüstənən
səyahət etmək, müstəmləkə altındə
olan bütün millətləri azad gör-
məkdən ibarət idi.

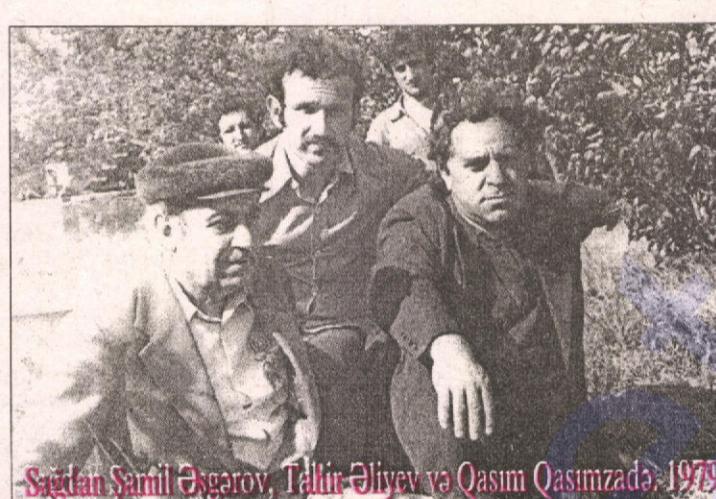
Mənə ağır olsa da, keyfsiz, qə-
mgın vəziyyətdə "Kürdüstən TV"-
nin şirkətinə səri getdim. Qapıda
şirkətin prezidenti ilə rastlaşdım,
o məni görək təccübələr soruşdu:

- Sizə nə olub, əhvalınız heç
xoşuma golmadı, salamatlılıqdır-
mı?

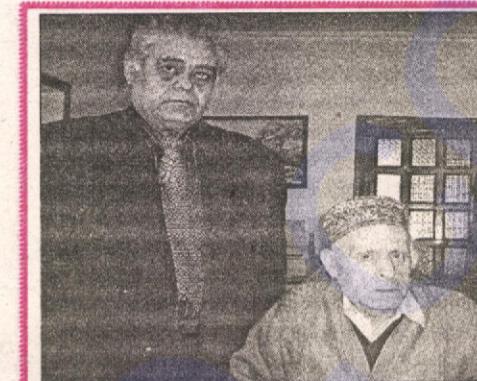
Mən gözümü yərə zilləyərək,
kurd xalqı müdrik bir insani, gözəl
şairi, dəyərli yazıçısını, dərin tə-
fəkkürə malik olan tarixçisini,
azərbaycan və kurd dillərində şeir,
poema, ədəbiyyatda ilk dəfa cıqalı
qafə lügətini yanan bir görkəmli
alimini itirdi. Bu itki həm kurd
xalqı üçün, həm də azərbaycan
xalqı üçün böyük itkidir, - deyə
izahat verdim.

Həmin gün "Kürdüstən TV"-
nin xəbərlər proqramında belə bir
xəbər yayılmışdı:

- Azərbaycan və kurd xalqları-
na ağır itki üz vermişdi. Azə-

Sağdan Şamil Əsgərov, Tahir Əliyev və Qasim Qasımovanın 1979

**Nəriman
Əyyub**

Dostum Şamil Dəlidəğin vəfatı günündə

Zığ kəndində dəfn olundu Dəlidəğ,
Fəxri Xiyabana yaraşan kişi.
Haqsızlıq vətəndə tamam oldu ağı,
Xalqın yolunda çalışan kişi.

Ədalətsizliyə baxıb kovrəldim,
Çox dağlardan uca dağdır Dəlidəğ.
Bu dərdi yazmağı qərara gəldim,
Xalq yanında üzü ağdır Dəlidəğ.

Ayrışıkliklər xalqına ləkə,
Ləkəli insanlar ucalə bilməz.
Şamil çox ağırdı, bəlkə fil çəkə,
Haqsızlıqlar sınar, güc ala bilməz.

İki xalq dilində yaranan Şamil,
Poeziyamıza nələr vermədi?
Kəlbəcərdə yazış yaratdı hər il,
Paxıllar onları niyə görmədi?

Aci həqiqəti gördüküm üçün,
Tərəfə üz tutub, söz
deyirəm mən.
Nədəndir həqiqət tapdan bütün?
Ürəyim dözməyir, düz
deyirəm mən.

İllərlə işləyən cəfəkəş Şamil,
Halalca haqqını düzgün almadi.
Onda dərya idi folklorlu o dil,
Vətən dərdi çəkdi, çox qocalmadı.

Sixd Vətən dərdi, sixd haqsızlıq,
Dözmədi Kəlbəcər, Şuşa dördinə.
Beləcə Şamili yixdi haqsızlıq,
Yaxşı hiss edirdim onun dərdi no?

Ədalətsizliyə qarşı səsimdi,
Haray eyləmişəm hər haqsızlığı.
Görsəm son günündü, son
nəfəsimdi.

Yenə ol atımarım mən yaltaqlıqə.
Rahat yat Dəlidəğ, bu ağır dərdi,
Onu başa düşən, qananlar bilir.
Xalqın yolunda yanmaq hünərdi,
Bu hünərdə olub, yanınlar bilir.

Getməyinə hələ inanmirəm mən,
İnana bilmirəm, Dəlidəğ durur.
Şamili uca tut, ay gözəl Vətən!
Şamil yaşayacaq əbədi, məqrur.

20.05.2005

Dostê min

**Rewayî
helbest-
vanê
eyan
Şamil
Esgerov
dikim**

Boy eşqa te dostê min.

Dinîvise destê min.

Qelemt, defter, rûh qewat.

Te par daye, hostê min.

Dîrok, çanda me kurda.
Ber van zulman, kul derdan,
Te kire gul gulistan

Dewlemend kir lel dur dan

Pewirvanê bê hurmet.
Bendê xayîn, bê xîret.

Nehîştin tu per vedî.
Bi dilbarî û rehet.

Ked-hed, Laçın, Kelbecer,
Ziyaretê bê himber,
Dijmin zeft kir dax da me.
Şînê dike êl, dor, der.

Kitêbxana mala te,
Maldîroka êla te,
Te xuliqand neyar bir,
Nîşîr dane dilê te.

Cift, refesên neyaran,
Kezev kırın sed paran,
Ji Welatê kal-bavan,
Emê derxin xedaran.

Qadir dibê hîvîke,
Derdan minra nîvîke,
Dewran dore ha naçe,
Tu tim xwaşbe avake.

Qadir Motî. 1994

baycan Respublikasının Kəlbəcər rayonunun Ağcakənd kəndində dünyaya göz açan, kurd və azərbaycan xalqlarının azadlıq carisi, şair-yazıcı, kürdşünas, etnoqraf, tərcüməçi, riyaziyyatçı, filologiya elmləri namizədi 30-dan artıq ki-

tabın müəllifi, 10-a qədər kitabı
nəşrə hazır olan, gözəl insan Şamil
Səlim oğlu Əsgərov ömrünün 77-ci
baharında əbədiyyatə qovuşdu,
Allah ona rəhmət etsin!"

Kaş o, yənə bizimlə olaydı!
Tahir Süleyman

XVI ƏSRDƏ KÜRDÜSTAN VƏ KÜRD XALQININ VƏZİYYƏTİ

KÜRD XALQI VƏ KÜRDÜSTAN

(Əvvəli ötən sayımızda)

I Şah Təhmasib kurd əmirliklərinin Qızılbaşlar tərəfindən qarət edilməsini etiraf edərək yazar: "Balaq ovuna gedərkən 20 nəfər piyadaya təsadüf etdi və onların kim olduqlarını soroşduq, qeyd etdilər ki, biz Xnos əhalisiyik, ancaq biziñ əmirlik elə qarət edilibdir ki, orada qalsayıq alichan məhv olardıq. Odur ki, Diyarbekirə gedirik. Şah qeyd edir ki, onların halına ağladım və bu işlərin səbəbkəri olan Alkas Mirzəyə nifrat etdim" (83, 58).

Beləliklə, kurd xalqının iki böyük və istilaçı dövlətlərlə qoşu olması təkcə onun həyatının və mal-qarasının məhv edilməsiyle qurtarmırdı, eyni zamanda ölkəsi də bərbəd halı düşündü. Həsən Rumlu yazar ki: "Ərzincan vilayəti şah ordusunun at ayaqları altında məhv oldu, şəhər yandırılıb qarət edildi və o vilayətin torpağı fəna küləyinə verildi" (59, 334). Kürdlərin kütləvi surədə məhv edilməsini, onun varlıdan çıxmışını və ölkənin barbad vəziyyətə düşməsini dövrün bəzi müəllifləri, şah və sultan ordularının qəhrəmanlıq nümunələri kimi təsvir edirdilər. Həsən Rumlu 1548-ci il hadisələrindən bəhs edərkən yazar: "Şah Əxlat, Gözəldərə və Ədilcəvaz vilayətlərinə qoşun göndərdi, özü Muş üzərinə hücum edib, oranı elə məhv etdi ki, evlərdən və taxıldan belə iz qalmadı" (59, 333). Həmin dövrə Xarpuz vilayəti də qarət edilmişdir.

Beləliklə, məcburi olaraq hər iki dövlətin ordu sıralarına cəlb edilən kürdlər istilaçı mühəribələrin qurbanı və Kürdüstan ərazisi isə talan edildi.

Çaldıran mühəribəsindən sonra kurd tayfa başçılarının Osmanlı-İran təsiri altına düşməsi nəticəsində qardaş bir xalq bir-birinə qarşı düşmən qüvvəyə çevrildi. 1551-ci ildə Sultan hökumətinin təhribi ilə Mahmudi tayfası Xoy mahalında yaşayan Dünbili kurd tayfasına basqın edir və tayfa başçısı Hacı bəy Dünbili öldürülür. Bu basqına cavab olaraq I Şah Təhmasib Məsum bəy Səfəvi ilə Şəmsəddin xan Bidlisini Kürdüstanı

qarət etməyə göndərir. Həsən Rumlu yazar: "Bu basqın zamanı Ərciş, Barkir, Muş, Əxlat və Ədilcəvaz vilayətləri talan edilmiş, 400 nəfərdən artıq kurd öldürülmüşdür. O, sözünə davam edərək yazar: "Təkcə Əxlat vilayətindən 30 min qoyun, 10 min inək və camış, 3 min at qənimət gətirilmişdir" (59, 358).

1552-ci ildə Kürdüstan ərazisinin qarət edilməsi yənə də

(Tərcüməsi: Kürd görmüşdüm oğru, ancaq Sən bizdəki oğruya bax. O, kürdü də uğurladı).

İstər Osmanlı, istərsə də Səfəvilər dövlətinin kurd xalqına münasibəti elə bir qabaşkil almışdı ki. Sultan hökməti Osmanlı-İran sərhədlərini qorumağa məmər etdiyi tayfa başçısına Şah İaqəbi. Səfəvi şahları isə eyni vəzifəni icra edən kurd tayfa başçısına

və məkan şəraitindən istifadə edirdilər" (47, 231). Lakin bizim fikrimizə görə III Sultan Muradın Azərbaycan üzərinə hücumu da əvvəlki mühəribələr kimi hər iki dövlət arasındakı rəqabətin nəticəsi olaraq baş vermişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, həmin mühəribədə kürdlərin tam əksəriyyəti osmanlılar tərəfində Səfəvilər əleyhinə mühəribə edildilər. Buna görə də 1585-ci ildə Tə-

mahalindəki Əlkəs dərəsi və Şərur rayonlarının əlindən Sultan Əliyə yardım edildi" (76, 315).

Osmanlıların Azərbaycan üzərinə basqını zamanı hədsiz cinayətlər törədilmişdir. Belə ki, III Sultan Murad zamanında 15 min nəfər Təbriz əhalisi bir gündə məhv edilmişdi (78, 276). Həmin işgal dövründə Azərbaycanın bir sıra şəhər və kəndləri osmanlılar tərəfindən idarə olunurdu. Onlar bu vilayətlərdən ağır vergilər tələb edirdilər. Bidliş qeyd edir ki: "Marağa kəndlərinin osmanlılar tərəfindən qarət edilməsi və əhalinin başqa yərə köçməsi nəticəsində hər il 15 xalvar qızıl əvəzinə bir xalvar qızıl toplanırdı" (76, 294).

Beləliklə, uzun zaman dəvam edən Osmanlı-İran mühəribələri kurd xalqı kimi, Azərbaycan xalqının da iqtisadi inkişafını pozur və maddi həyat şəraitini ağırlaşdırırdı. Şübhəsiz ki, həmin dövrə kürdlərin həyatı daha dözlülməz olmuşdur.

Bütün bu qeyd etdiyimiz tarixi və siyasi hadisələrlə yanmış Səfəvilərə tabe olan kürdlərin vəziyyəti osmanlı tabeliyindəki kürdlərə nisbətən demək olar ki, o qədər də ağır deyildi. Bunun səbəbi Səfəvi şahlarının kurd əmirləri ilə qohumluq əlaqəsi yaratmaları idi. Məsələn, Hüsnikfə emiri Məlik Xəlilin qadını I Şah İsmayıllı Səfəvinin bacısı, I Şah Təhmasibin bir qadını kurd əmirzadələrindən, I Şah Abbas Səfəvinin bacısı isə Zərrin Külah Ərdəlan hökmdarı Xan Əhmədin qadını idi (114, 100-101). Bu əlaqə kurd xalqı ilə Azərbaycan xalqı arasındakı dostluq və əməkdaşlıq işinə az-çox müsbət təsir edirdi.

Mənbələrdəki məlumatə görə Səfəvi şahları bəzi hallarda kurd əmirlərinə Azərbaycan ərazisindən əmirlik ayırib verir və onlardan İranın əyalət və vilayətlərini idarə etmək üçün hökmdarlar təyin edirdilər (76, 440-450). Şübhəsiz ki, belə bir vəziyyəti osmanlı tabeliyində olan kurd əmirləri haqqında nə görmək və nə də söyləmək olar.

(Ardı növbəti sayımızda)

SƏFƏVİLƏRİN KÜRD XALQINA MÜNASİBƏTİ

təkrar edildi. Həsən Rumlu yazardı: "Şah Əxlat, İran şahzadəsinin kurd vilayətlərini talan etməyə məmər etmişdir. Basqın nəticəsində bir çox kurd öldürülmüş, var-yoxları qarət edilmişdir. Müəllif qeyd edir ki: "Qızılbaşlar çoxlu qoyun sürüsü, at ilxisi və digər qənimətlər geri qayılmışdır" (59, 372).

Qazi Əhməd Qəzvinin də həmin illərin Kürdüstan hadisələrindən bəhs edərkən, Əxlat qalasının fəth edilməsini və Ərciş qalasının şah qoşunları tərəfindən mühəsirəyə alınması qeyd etmişdir (100, 301). 1552-ci ildə Sultan Süleyman Qazi Azərbaycan üzərinə dördüncü dəfə hücumma hazırlaşırırdı. I Şah Təhmasib bu xəbəri alan kimi mühəribəni Kürdüstan torpağında aparmaq məqsədilə 1553-cü ildə o əraziyə hücum etdi. Şah Əxlat vilayətini öz ordusu üçün mərkəz təyin edərək, buradan digər kurd vilayətlərinə basqın təşkil edirdi. Həsən Rumlu yazardı: "Şah Sultan Məhəmməd zamanında Səfəvilərin hakimiyyəti zəiflədi. 1583-cü ildə Kürdüstan, Luristan və Ərdəlan əyalətlərinin başqa əmirləri kimi, Mokri tayfasının başçısı Əmirə bəy də III Sultan Murad tabe olud" (76, 291). Bu zaman Azərbaycanın bir sıra rayonları Osmanlı ordusu tərəfindən işğal edilmişdir.

Maraqlı burasıdır ki, dövrün bir sıra saray tarixçilərinin əsərlərində hər iki qoşu dövlətin cinayətlərinə, qarət və basqınlarına məruz qalan kürdlər yolkəsnə, qarətçi və oğru kimi qeyd edilir (113, 430). Şəms Təbrizi isə belə yazar:

Sultan İaqəbi verməklə, bir-birini lağla qoyurdular. Onların fikrinə görə guya kurd nə şah və nə də sultan ola bilməmiş. Halbuki tarix özü kurd xalqının sıralarından çıxan böyük simaların şahididir. Nəhayət, İran və Osmanlı dövlətlərinin kurd xalqına münasibətləri eyni tərzdə həyata keçirildi.

Həmin siyaset sonralar da davam edirdi. II Şah İsmayıllı (1576-1578) və Şah Sultan Məhəmməd (1578-1587) zamanında Qızılbaş sərkərdələri arasındakı ziddiyət şiddetləndi və ölkənin xırda feodallıqlara parçalanması təhlükəsi artırdı. Bu vəziyyətdən kurd tayfa başçıları da istifadə etdi. Onlardan bəziləri müstəqillik uğrunda mübarizə edir, bəziləri də Osmanlı hökumətinə tabe olurdular.

Bidliş yazar: "Şah Sultan Məhəmməd zamanında Səfəvilərin hakimiyyəti zəiflədi. 1583-cü ildə Kürdüstan, Luristan və Ərdəlan əyalətlərinin başqa əmirləri kimi, Mokri tayfasının başçısı Əmirə bəy də III Sultan Murad tabe olud" (76, 291). Bu zaman Azərbaycanın bir sıra rayonları Osmanlı ordusu tərəfindən işğal edilmişdir.

Dövrün tarixçilərindən İskəndər Munişinin fikrinə görə, III Sultan Murad Azərbaycan üzərinə kurd tayfa başçılarının təhribi ilə hücum etmişdir. Müəllif yazar: "Bəzi fitnəkar kürdlər, o cümlədən Qazi Qarş, Şahqulu Bulbulan və başqaları torpaq sahiblərinə xas olan bir adatla zaman

brizin Səidabad qəsəbəsində və Şirvan mahalının Cıldır vuruşmasında çoxlu kurd öldürülmüşdür.

I Şah Abbas Səfəvinin (1587-1628) hakimiyyəti zamanı kürdlər haqqında əvvəlki siyaset başqa bir tərzdə davam edirdi. O, bir tərəfdən 15 min kurd ailəsini Xorasan sərhədlərinə köçürütməklə öz ərazisini özbəklərin basqınlarından qorudu, digər tərəfdən isə kurd tayfa başçıları ilə qohumluq əlaqəsi yaradaraq Osmanlı təcavüzü qarşısında onları müdafiə edirdi. Çünkü kurd tayfalarının "ədaləti" şah və yaxud sultan axtardıqlarını, həm Səfəvi şahları və həm də Osmanlı sultانları yaxşı başa düşürdüler. Buna görə də onlar bəzi hallarda kurd tayfa başçılarını öz tərəflərinə cəlb etməklə, kürdlər üzərində təzyiqlərini daha da artırırdılar.

Beləliklə, iki qoşu dövlətin təzyiqinə məruz qalan kurd xalqı XVI əsr boyu davam edən Osmanlı-İran mühəribələrindən hədsiz zərər çəkmiş və çoxlu itki vermişdir. Həmin mühəribələr Azərbaycan xalqı üçün də fəlakətli olmuşdur. Azərbaycanın bir sıra vilayətləri Osmanlı basqınlarına məruz qaldığı üçün bərbad hala düşmüşdür. Bidliş yostərir ki: "Şah Sultan Məhəmməd zamanında Dünbili əmiri Sultan Əli tayfaya başçılıq edirdi, lakin mühəribələr nəticəsində xaraba qalan bu yerlərdən (Xoy mahalindən - Ş.M.) heç bir vergi toplamaq mümkün olmurdu. Naxçıvan

ДИПЛОМАТ

№ 08(033) 16-31 МАЙ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Министры нового объединенного кабинета

Региональное правительство Курдистана объявило о составе нового объединенного кабинета. Новый кабинет – это первый кабинет, в котором объединены две администрации, которые ранее самостоятельно управляли двумя частями Курдистана.

МАСУД БАРЗАНИ ОТМЕНИЛ ВИЗИТ В КИТАЙ

Масуд Барзани отменил свой визит в Китай и вернулся в Курдистан. Глава администрации президента Курдистана доктор Фуад Хусsein в аэропорту заявил журналистам, что Масуд Барзани выехал с официальным визитом в Кувейт и Китай. Визит в Кувейт прошел успешно. Что касается визита в Китай, то уже в Кувейте китайская сторона поменяла программу пребывания Масуда Барзани в Китае. Вместо первоначально согласованной программы, которая предусматривала встречи курдской делегации с высокими представителями государственных органов КНР, в новой программе намечались встречи с членами политбюро китайской компартии. В связи с этим Масуд Барзани принял решение не ехать в Китай.

САФИН ДИЗАИ: ВО ВСЕХ ПОСОЛЬСВАХ ИРАКА БУДУТ СОЗДАНЫ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВА ПРАВИТЕЛЬСТВА КУРДИСТАНА

Руководитель департамента внешних сношений ДПК Сафин Дизаи в интервью агентству PEYAM-NER заявил, что согласно новой конституции Ирака правительство Курдистана имеет право во всех посольствах Ирака открывать свои представительства. Вместе с тем зарубежные страны могут открывать свои консульства в Курдистане. Чешская Республика уже открыла свое консульство в Эрбеле. На очереди открытие консульств Великобритании, России, Австрии и Германии.

Иран имеет в Курдистане свое полуофициальное консульство. Что касается Турции, то она по согласованию с центральным правительством Ирака, имело консульство в Мосуле и сейчас Турция активизировала переговоры по этому вопросу. Центральное правительство Ирака уже дало согласие на открытие консульства России в Эрбеле.

НОВЫЕ ИРАКСКИЕ ПАСПОРТА БУДУТ НА АРАБСКОМ И КУРДСКОМ ЯЗЫКАХ

Сообщает газета Новый Курдистан Иракское правительство готовит новые паспорта для иракцев. Новые иракские паспорта будут на арабском и курдском языках. Для разработки нового варианта паспорта в Багдад отправилась группа курдских дизайнеров. Как известно согласно новой конституции Ирака государственными языками страны являются арабский и курдский

НОВОСТИ ОДНОЙ СТРОКОЙ

- Президент Курдистана Масуд Барзани встретился с эмиром Кувейта
- Председатель парламента Курдистана Аднан Муфти посетил парламент Швейцарии и провел беседу с председателем швейцарского парламента Клодом Жаньяком.
- Делегация курдов из Сирии встретилась с депутатами Европарламента
- В конце мая в Брюсселе состоится конференция по проблемам сирийских курдов, в которой примут участие представители всех частей Курдистана.
- В Багдаде убит представитель Патриотического Союза Курдистана в Киркуке
- Сегодня турецкие войска обстреляли 120 миллиметровыми орудиями деревню Доре в провинции Захо в Иракском Курдистане
- В районе города Ширнах в Турецком Курдистане в результате боестолкновения с отрядами РПК погибло 4 турецких солдата
- Турецкие националисты в Измире провели демонстрацию с требованием принять меры против высокой рождаемости среди курдских женщин.

ТӘSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:
TAHİR SILÈMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Azərbaycan şöbəsinin redaktoru:
NƏRİMƏN ƏYYUB
Tel: 050 379-92-93

Xüsusi müxbir:
RAMİZ CƏBRAYILOV

Əlaqə telefonu:
422-38-26

Müəlliflərin mövqeyi redaksiyanın mövqeyi
ilə üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri, 40
S. Mehmandarov küç.
ev 25. mən. 17
Adres: Bakı 40, pos. Uл.
C. Məhmədarova, dom 25, kv.17
Navnisan: Bakı 40 soqaq
S. Məhmədarov xanı 25. mal 17

e-mail: diplomat_gazeti@box.az
Şəhadətnamə: N FŞ 005004966
USB-UN 2 saylı
Sabunçu rayon filiali
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 961
Tiraj: 2500